

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 03
Rotel 030108

DOM
2013-05-28
Stockholm

Mål nr
T 7280-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts mellandom 2012-07-10 i mål nr T 11087-09, se bilaga A

KLAGANDE

Henrik Gustavsson, 810729-1992
Fårhusvägen 8
586 66 Linköping

Ombud:

Jur.kand. Clarence Crafoord och jur.kand. Sebastian Scheiman
Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

Jur.kand. Gunnar Strömmer
Gernandt och Danielsson Advokatbyrå KB
Box 5747
114 87 Stockholm

MOTPART

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 802000-4936
Hagagatan 2
106 32 Stockholm

Ombud: Advokaterna Mats Borgström och Jonas Wiberg
Advokatfirma DLA Nordic KB
Box 7315
103 90 Stockholm

SAKEN

Skadestånd

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten fastställer att skadeståndsansvar för privata rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden inte kan uppkomma vid kränkningar av artikel 11 i Europakonventionen och artikel 1 första tilläggsprotokollet till Europakonventionen.

Dok.Id 1075132

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 669 80
E-post: svea.avd3@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 669 88

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

MELLANDOMSTEMA

Parterna har i hovrätten enats om att precisera mellandomstemat enligt följande.

Kan skadeståndsansvar för privata rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden uppkomma vid kränkningar av rättigheterna enligt artikel 11 i Europakonventionen och artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen ?

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Henrik Gustavsson har yrkat att hovrätten ska besvara den i mellandomstemat ställda frågan jakande.

Svenska Byggnadsarbetarförbundet (Byggnads) har motsatt sig att frågan besvaras jakande.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Parterna har åberopat samma grunder och omständigheter som vid tingsrätten.

I målet, som vilar i tingsrätten, yrkar Henrik Gustavsson att Byggnads ska förpliktas att till honom betala 860 530 kr i ekonomiskt skadestånd och 200 000 kr i ideellt skadestånd jämte ränta. I andra hand yrkar Henrik Gustavsson att Byggnads ska betala 324 727 kr i ekonomiskt skadestånd och 200 000 kr i ideellt skadestånd jämte ränta. Som grund för sitt förstahandsyrkande gör han gällande att de stridsåtgärder som Byggnads har vidtagit med krav på att HGS Linköping AB (HGS) skulle teckna kollektivavtal med ett innehåll i strid med Europakonventionen har orsakat ekonomisk och ideell skada. Han hävdar vidare att stridsåtgärderna har kränkt bolagets rätt till föreningsfrihet enligt artikel 11 i Europakonventionen och rätt till skydd för egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Enligt Henrik Gustafsson har HGS därigenom rätt till ekonomiskt och ideellt skadestånd i enlighet med de angivna artiklarna i kombination med artikel 13 i Europakonventionen samt

skadeståndsrättsliga principer. Henrik Gustavsson har förvärvat HGS skadeståndsanspråk mot Byggnads.

Genom mellandomen aktualiseras frågan om svensk rätt innebär att en svensk allmän domstol kan ålägga en facklig organisation på den svenska arbetsmarknaden att betala skadestånd vid uppkomna kränkningar av rättigheterna enligt artikel 11 och artikel 1 första tilläggsprotokollet till Europakonventionen.

Sverige har som fördragsslutande part åtagit sig att inte kränka rättigheterna i Europakonventionen samt att ge enskilda parter rätt till ett effektivt rättsmedel på nationell nivå. Högsta domstolen har klarlagt att skadestånd med anledning av ett brott mot Europakonventionen ska prövas i första hand enligt svensk skadeståndsrätt (NJA 2005 s. 462). I den utsträckning Europakonventionen ger anledning till det ska bestämmelserna vid denna prövning tolkas fördragskonformt. Därutöver kan Europakonventionen ha en självständig betydelse vid en nationell skadeståndstalan mot staten. Staten har vid en sådan talan funnits skadeståndsrättsligt ansvarig för brott mot Europakonventionen (NJA 2005 s. 462, NJA 2007 s. 295, NJA 2007 s. 584, NJA 2010 s. 363 och NJA 2012 s. 211). Genom att rättighetskränkningar i dessa fall har utlöst ett skadeståndsansvar för staten har kravet på ett nationellt effektivt rättsmedel i artikel 13 i Europakonventionen tillgodosetts (NJA 2012 s. 211 p. 8). Högsta domstolen har utsträckt det skadeståndsrättsliga ansvaret för rättighetskränkningar till att även omfatta kommuner (NJA 2009 s. 463).

Frågan om att utsträcka det skadeståndsrättsliga ansvaret för brott mot Europakonventionen till att även omfatta en enskild part har varit föremål för prövning i Högsta domstolen. Den fann att en enskild inte kan åläggas att betala skadestånd till en annan enskild med direkt tillämpning av artikel 8 och 13 i Europakonventionen i fall en sådan skyldighet inte följer av svensk skadeståndsrätt (NJA 2007 s. 747). I rättsfallet angav Högsta domstolen att ett skadeståndsansvar för enskilda skiljer sig ifrån ett skadeståndsansvar för staten. Enligt Högsta domstolen gör sig särskilda hänsyn gällande när det gäller staten, eftersom staten inte bör kunna freda sig mot skadeståndsskyldighet genom att åberopa sin egen försummelse att uppfylla en konventionsgrundad förpliktelse att införa lagregler om skadeståndsskyldighet. När det

gäller enskilda bör enligt Högsta domstolen å andra sidan särskild vikt fästas vid att enskilda ska kunna förutse de rättsliga följderna av sitt handlande.

På den svenska arbetsmarknaden har Europakonventionen fått betydelse i tvister mellan enskilda. Arbetsdomstolen har redan år 1998 hänvisat till att artiklar i Europakonventionen som är av betydelse i förhållandet mellan enskilda parter på arbetsmarknaden ska kunna tillämpas mellan dem [AD 1998 nr 17 (Kellerman), se även AD 2001 nr 20 (Evaldsson)].

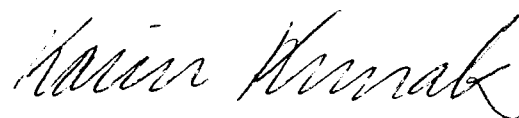
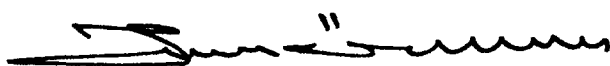
I rättsfallet AD 2012 nr 74 var det fråga om avdrag för sådana kontrollavgifter som är aktuella i det nuvarande målet. I rättsfallet hade fackförbundet yrkat att arbetsgivare skulle åläggas att betala skadestånd. Grunden var att arbetsgivarna hade underlåtit att göra avdrag för kontrollavgifter för oorganiserade arbetstagare löner. Arbetsdomstolen fann att avdragen för kontrollavgifter för oorganiserade arbetstagarers löner kränkte arbetstagarnas rättigheter enligt artikel 1 första tilläggsprotokollet till Europakonventionen (jfr Europadomstolens dom den 13 februari 2007, Evaldsson m.fl. mot Sverige). Arbetsdomstolen ansåg vidare att intresset av att hindra kränkningar av konventionen talar starkt för att arbetsgivarna inte ska åläggas att betala skadestånd för att de inte har följt en kollektivavtalsföreskrift när det skulle ha inneburit att vissa arbetstagarers rättigheter enligt Europakonventionen skulle ha kränkts. Förbundets skadeståndstalan avslogs därför. I den juridiska doktrinen har avgörandet ansetts vara en följd av statens förpliktelse enligt Europakonventionen och innebär att domstolar kan vara tvungna att ogilla anspråk från enskilda mot andra enskilda som söker genomdriva krav baserade på en sådan rättstillämpning som skulle kunna föranleda att Sverige fälls i Europadomstolen (se Andersson, Håkan, EKMR:s ”negativa” horisontella effekt, Infotorg 29 november 2012 och Europadomstolens dom den 16 december 2008 Khurshid Mustafa samt Tarzibachi mot Sverige).

För det fall en skadeståndsskyldighet inte skulle följa av svensk rätt är det Sveriges ansvar som fördragsslutande part att se till att det ska finnas ett effektivt rättsmedel som skyddar mot eventuella brott mot Europakonventionen. Som redovisats ovan har de särskilda hänsyn som inneburit att staten har ålagts ett skadeståndsansvar med en direkt tillämpning av Europakonventionen av Högsta domstolen inte ansetts kunna

utsträckas till att omfatta ett skadeståndsansvar för enskilda parter. Vidare har den fördelning av skadeståndsansvaret för fel och försummelse vid myndighetsutövning som gjorts mellan stat och kommun i skadeståndslagen och som även fått genomslag vid kommuners skadeståndsansvar vid brott mot Europakonventionen inte någon motsvarighet i förhållande till fackliga organisationers skadeståndsansvar. Även om en facklig organisation har en särställning på den svenska arbetsmarknaden kan den enligt hovrätten inte i detta hänseende jämföras med staten. Hovrätten delar därför tingsrättens bedömning att övervägande skäl talar emot att ett privat rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden kan åläggas skadeståndsskyldighet för kränkningar av artikel 11 i Europakonventionen och artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen, om det inte följer av gällande svensk skadeståndsrätt. Frågan i mellandomen ska därför besvaras nekande.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2013-06-25

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Jan Öhman, hovrättsråden Karin Kussak, referent, och Maria Wetterstrand Hagström samt tf. hovrättsassessorn Anna Spinnell.

SVEA HOVRÄTT

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Bilaga

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra detta genom att skriva till Högsta domstolen.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till hovrätten. Den ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av det överklagade avgörandet.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledningen av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen, eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden yrkar,
4. varför klaganden anser att avgörandet ska ändras,
5. de omständigheter som klaganden åberopar till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas,
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska styrkas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om Ni tidigare informerats om att förenklad delgivning kan komma att användas med Er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt komma att användas med Er också hos Högsta domstolen om någon överklagar avgörandet dit.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 1

DOM(mellandom)
2012-07-10
Meddelad i
Stockholm

Aktbilaga 57 1

Mål nr
T 11087-09

Bil. A

PARTER

KÄRANDE

Henrik Gustavsson, 810729-1992
Fårhusvägen 8
586 66 Linköping

Ombud 1: jur. kand. Clarence Crafoord
c/o Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

Ombud 2: jur. kand. Sebastian Scheiman
adress; se ombud 1

Ombud 3: jur. kand. Gunnar Strömmer
Gernandt & Danielsson Advokatbyrå KB
Box 5747
114 87 Stockholm

SVARANDE

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 802000-4936
106 32 STOCKHOLM

Ombud: advokaterna Mats Borgström och Jonas Wiberg
Advokatfirma DLA Nordic KB
Box 7315
103 90 Stockholm

DOMSLUT

Tingsrätten förklarar att skadeståndsansvar för privata rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden inte kan uppkomma vid kränkningar av rättigheterna enligt Europakonventionen.

Dok.Id 1088120

T 7280-12

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 8307 104 20 Stockholm	Scheelegatan 7	08-561 651 40	08-561 650 01	måndag – fredag 08:00-16:00
		E-post: stockholms.tingsratt.avdelning1@dom.se www.stockholmstingsratt.se		

BAKGRUND

Henrik Gustavsson ägde och drev byggföretaget HGS Linköping Aktiebolag (HGS) som inte tecknat kollektivavtal. Svenska Byggnadsarbetareförbundet (Byggnads) inledde under våren 2006 förhandlingar med HGS för att förmå HGS att teckna kollektivavtal genom att antingen inträda i Sveriges Byggindustrier ("BI") eller teckna hängavtal. Det kollektivavtal som avsågs var det s.k. Byggnadsavtalet från år 2000 ("Byggnadsavtalet").

I Byggnadsavtalet ingick ett system med granskningsavgifter, innebärande att 1,5 % av de anställdas löner skulle betalas till Byggnads, enligt uppgift för kontroll av löner. Om en arbetsgivare var organiserad i BI betalades granskningsarvodet genom avdrag från arbetstagarnas löner. Om arbetsgivaren istället var oorganiserad utgjorde granskningsarvodet en tillkommande kostnad för arbetsgivaren utöver avtalad lön. Byggnads och HGS kunde inte enas om avtalsinnehållet. Den 8 juni 2006 varslades HGS om stridsåtgärder och den 22 juni 2006 försattes HGS i blockad av Byggnads. När stridsåtgärderna trädde i kraft hade HGS tre anställda och ingen av dessa var medlem i Byggnads eller något annat fackförbund.

Frågan om Byggnadsavtalets granskningsystem blev föremål för prövning av Europadomstolen i målet Evaldsson m.fl. mot Sverige (dom meddelad den 13 februari 2007). Europadomstolen uttalade att granskningsavgifter får tas ut endast för att täcka faktiska kostnader för utfört granskningsarbete, att systemet brast i insyn och att det därför inte kunde uteslutas att avgifterna delvis gick till allmänfacklig verksamhet. Den bristande redovisningen av granskningsavgifterna konstaterades utgöra en kränkning av den europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Byggnadsavtalet löpte ut den 31 mars 2007 och den 24 april 2007 tecknades ett nytt kollektivavtal mellan Byggnads och BI, med uteslutande av reglerna om granskningsarvode. HGS tecknade därefter ett hängavtal med Byggnads den 14 juni 2007, varvid Byggnads hävde stridsåtgärderna.

Den 19 juni 2007 försattes HGS i konkurs. I konkursförvaltarens förvaltarberättelse anges att blockaden synes ha varit den huvudsakliga orsaken till obeståndet.

Henrik Gustavsson har väckt talan mot Byggnads med yrkande om ekonomiskt och ideellt skadestånd jämte ränta. Som grund för sin talan gör Gustavsson gällande att Byggnads, genom att från den 22 juni 2006 till den 14 juni 2007 ha vidtagit stridsåtgärder mot HGS med krav på HGS att teckna kollektivavtal med innehåll i strid med Europakonventionen, i första hand har orsakat HGS ekonomisk och ideell skada eller i andra hand har orsakat Gustavsson ekonomisk skada. HGS gör gällande att stridsåtgärderna var i strid med HGS föreningsfrihet enligt artikel 11 och äganderätt enligt första artikeln, första tilläggsprotokollet i Europakonventionen. Gustavsson har av HGS konkursbo förvärvat samtliga HGS skadeståndsanspråk mot Byggnads.

Byggnads har bestritt Henrik Gustavssons yrkanden.

Efter att tingsrätten hållit muntlig förberedelse är parterna överens att frågan om skadeståndsansvar kan uppkomma för påstådda kränkningar av rättigheter enligt Europakonventionen skall avgöras genom mellandom. Efter att parterna lämnat förslag på mellandomstema har tingsrätten i beslut den 23 februari 2012 formulerat mellandomstemat enligt nedan.

Mellandomstema

Kan skadeståndsansvar för privata rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden uppkomma vid kränkningar av rättigheterna enligt Europakonventionen?

Yrkanden

Henrik Gustavsson har yrkat att tingsrätten besvarar den i mellandomstemat ställda frågan jakande medan Byggnads yrkat att frågan skall besvaras nekande.

DOMSKÄL

Inledning

I tingsrättens beslut angående mellandomstema angavs att frågan i målet gällde huruvida de av Henrik Gustavsson påstådda kränkningarna av hans rättigheter enligt Europakonventionen innebär att Byggnads kan åläggas skadeståndsansvar med direkt tillämpning av Europakonventionen. Detta är en fråga som främst rör rättstillämpningen vilket var en förutsättning för tingsrättens beslut att pröva frågan genom mellandom.

En annan utgångspunkt för prövningen är att det inte är fråga om tillämpning av konventionen i egentlig mening, jfr Högsta domstolens dom den 11 april 2012 i dess mål T 5858-10 där domstolen uttalade följande. När den som drabbats av en rättighetskränkning tillerkänts ideellt skadestånd är det fråga om en rättsföljd som vilar på nationell rätt i den meningen att det inte är fråga om att tillämpa konventionen. I stället handlar det om att rättighetskränkningen utgör en skadeståndsrättslig ansvarsgrund. I det målet var staten svarande.

Vidare är följande domar av intresse för tingsrättens prövning.

I NJA 2007 s. 747 rörde tvisten en försäkringstagare som stämt försäkringsgivaren med krav på skadestånd grundat bl.a. på påståendet att försäkringsgivaren i sin spaning på försäkringstagaren kränkt hennes rätt till privatliv enligt art. 8 i Europakonventionen. Tingsrätten beslutade i den tvisten att med tillämpning av 56 kap. 13 § rättegångsbalken till Högsta domstolen hänskjuta frågan i målet om art. 8.1 i Europakonventionen kan av svensk domstol tillämpas i skadeståndsmål mot annan än staten. Högsta domstolen besvarade den sålunda ställda frågan genom att förklara att tingsrätten inte kan ålägga försäkringsgivaren att betala skadestånd till försäkringstagaren med direkt tillämpning av art. 8 och 13 i Europakonventionen. Efter att Högsta domstolen fört ett resonemang rörande skadeståndsansvar för staten utan stöd av lag anfördes följande rörande skadeståndsansvar för enskilda.

”I fråga om skadeståndsansvar för enskilda ställer sig saken annorlunda. Särskild vikt måste då fästas vid att enskilda skall kunna förutse de rättsliga följderna av sitt handlande. Europakonventionens innehåll har i väsentliga delar skapats genom Europadomstolens praxis. Europadomstolens tolkning är dynamisk och konventionen tolkas i ljuset av den allmänna utvecklingen och rådande samhällsförhållanden. Det kan då vara förenat med svårigheter för enskilda att förutse vad som kan strida mot art. 8 Europakonventionen. Än mer överraskande blir det om den enskilde åläggs en skadeståndsskyldighet som inte framgår vare sig av konventionens text eller av Europadomstolens praxis.

Vid en samlad bedömning, och då förutsebarhet har ett centralt rättsstatligt värde, får övervägande skäl anses tala mot att en enskild skall kunna åläggas att betala skadestånd på grund av en handling eller underlåtenhet som innebär överträdelse av art. 8 Europakonventionen i fall där skadeståndsskyldighet på grund av handlingen eller underlåtenheten inte följer av gällande svensk skadeståndsrätt ens inom ramen för en fördragskonform tillämpning.”

I rättsfallet AD 1998 nr. 17 (Kellerman) konstaterade AD att på arbetsmarknaden skall sådana artiklar i Europakonventionen som kan vara av betydelse för enskilda också kunna tillämpas i tvister mellan dem.

I målet Khurshid Mustafa och Tarzibachi mot Sverige (Europadomstolens dom den 16 december 2008) hade en privat hyresvärd vräkt en trebarnsfamilj från en lägenhet där de bott i mer än sex år, på grund av att de, för att kunna ta emot kultur- och nyhetssändningar på sitt hemspråk, hade en parabolantenn som sträckte sig utanför husets fasad. I domen konstaterades att domstolen rent teoretiskt inte var skyldig att pröva tvister av rent privat natur men att domstolen inte kunde förhålla sig passiv när en nationell domstols tolkning av en rättsakt såsom avtal framstår som oskälig, godtycklig, diskriminerande eller allmänt oförenlig med de principer som ligger till grund för Europakonventionen. Europadomstolen fann att vräkningen inte var en proportionerlig åtgärd varför en kränkning av rätten att ta emot information enligt artikel 10 Europakonventionen förelåg. Även av i NJA 2007 s. 747 anmärkta rättsfall från Europadomstolen framgår att staten har en positiv förpliktelse att se till att individers rättigheter skyddas även i förhållande till andra enskilda.

I Europadomstolens dom i målet Evaldsson m. fl. mot Sverige uttalade domstolen att det har överlämnats till parterna på arbetsmarknaden att reglera löner och diverse andra arbetsvillkor genom kollektivavtal samt konstaterade att det inte fanns någon statlig myndighet som övervakar att dess överenskommelser följs. Senare i domen konstaterar domstolen att ett system som [det svenska] i realiteten delegerar makten att lagstifta eller reglera viktiga arbetsrelaterade frågor till oberoende organisationer som agerar på marknaden kräver att dessa organisationer hålls ansvariga för sitt agerande.

I NJA 2009 s. 463 fastslogs att vid överträdelse av Europakonventionen i verksamhet som en kommun svarar för har kommunen ansetts kunna åläggas att betala skadestånd även utan särskilt lagstöd i den mån det behövs för att Sverige skall uppfylla sina förpliktelser enligt konventionen. Efter att Högsta domstolen konstaterat att det vid talan i Europadomstolen är staten som svarar även för kommuners kränkning av konventionen gick domstolen över till att pröva frågan i målet och angav följande.

”Den i målet uppkomna frågan bör enligt HD:s mening lösas i enlighet med de överväganden som gjordes när skadeståndslagens bestämmelser om det allmännas skadeståndsansvar vid myndighetsutövning infördes. Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen svarar stat eller kommun för fel eller försummelser vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten eller kommunen svarar (jfr prop. 1972:5 s. 505 ff.). I förarbetena till skadeståndslagen angavs vid införandet av bestämmelsen bl.a. att det torde ligga i kommunernas eget intresse att de också i skadeståndsrättsligt hänseende själva fick svara för sina funktionärers göranden och låtanden i tjänsten samt att ett eventuellt statligt skadeståndsansvar för kommunala åtgärder sannolikt skulle leda till ökad statskontroll av kommunerna (a. prop. s. 494 ff.). Det anförda framstår som aktuellt och relevant även för frågan om en kommun bör ansvara för konventionskränkningar.”

I AD 2009 nr. 89 uttalade Arbetsdomstolen följande. De svenska fackföreningarna har ett stort mått av självbestämmande och avsevärda befogenheter när det gäller åtgärder för att förmå arbetsgivare att teckna kollektivavtal. De får anses ha utövat ”sin rättsliga autonomi” när de vidtog stridsåtgärderna. Det framstår mot denna bakgrund som följdriktigt att skadeståndsansvar ska kunna utkrävas av de fackliga organisationerna.

NJA 2005 s. 608 får anses innebära en utvidgning av ansvaret för ren förmögenhetsskada. I rättsfallet fastslog Högsta domstolen att en tredje man som har

handlat i samförstånd med ena parten i ett avtalsförhållande vid svek mot den andra parten har, eftersom handlandet bedömts vara kvalificerat otillbörligt, ansetts skyldig att ersätta ren förmögenhetsskada som handlandet orsakat. Målet rörde frågeställningen om ansvar för utomståendes medverkan till parts avtalsbrott och Högsta domstolen fann efter genomgång av äldre praxis samt i referatet anförd doktrin att följande skulle gälla i den aktuella tvisten.

”På grundval av de sakförhållanden som hovrätten fastslagit kan konstateras att Frasses och Lotsbåten har agerat i samförstånd då Lotsbåten valde att bryta mot sina avtalsförpliktelser mot Max. Frasses har också haft vetskap om avtalet mellan Max och Lotsbåten och dess innehåll. Mot bakgrund av att Frasses haft intresse av lokalen och Max ovilja att låta lokalen komma i en konkurrens händer framstår Frasses och Lotsbåtens agerande i samförstånd som ett kringgående av de avtalsvillkor som gav Max rätt att på vissa villkor återfå lokalen. Vidare måste beaktas att Frasses genom sina aktieförvärv i Lotsbåten enligt vad hovrätten fastslagit hade ett bestämmande inflytande över Lotsbåten redan då avtalet mellan Max och Lotsbåten träffades. Frasses får därför anses ha medverkat till Lotsbåtens avtalsbrott på ett sådant kvalificerat otillbörligt sätt att bolaget ådragit sig skadeståndsskyldighet gentemot Max.”

Henrik Gustavsson

Henrik Gustavsson har sammanfattningsvis gjort följande gällande. Av NJA 2007 s. 747 följer att det är fråga om att göra en samlad bedömning av omständigheterna, att partsförhållandet är av central betydelse i sammanhanget, att det skall vara förutsebart med skadestånd som då skall åläggas genom svensk skadeståndsrätt eller en fördragskonform tolkning av svensk skadeståndsrätt.

Staten har sedan länge överlåtit ett stort ansvar på arbetsmarknadsorganisationerna och kollektivavtalen ersätter i betydande omfattning arbetsrättslig lagstiftning. Kollektivavtalen har vidare normerande verkan även för arbetstagare som inte är med i den avtalsslutande löntagarorganisationen och det är inte myndigheter utan huvudsakligen arbetstagarorganisationerna som bevakar att kollektivavtalen efterlevs. Mot bakgrund av Arbetsdomstolens uttalanden i Laval-målet och med hänsyn till Europadomstolens praxis i målet Torgny Gustafsson mot Sverige och i målet Ewaldsson m.fl. mot Sverige har det varit förutsebart för Byggnads att skadeståndsansvar kan följa på de vidtagna stridsåtgärderna vilka ägde rum under tid då Ewaldsson-målet var anhängigt i Europadomstolen.

Byggnads

Byggnads har sammanfattningsvis gjort följande gällande. Rätten att vidta stridsåtgärder i intressekonflikter skyddas av en rad olika internationella instrument däribland Europakonventionen. När Europadomstolen tolkar konventionen sker hänvisning till övriga internationella instrument. Staten har en större "margin of appreciation" avseende socialt känsliga frågor såsom arbetsmarknadsfrågor. Enligt svensk lag är stridsåtgärder tillåtna i syfte att förmå arbetsgivare att teckna kollektivavtal och det finns tillgång till effektiva rättsmedel i svensk lag. Mot bakgrund av utvecklingen av artikel 11 i konventionen skulle det inte överhuvudtaget vara förutsägbart att en facklig organisation som vidtar lagliga stridsåtgärder skulle kunna bli skadeståndsskyldig.

Tingsrättens bedömning

Kan skadeståndsansvar för privata rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden uppkomma vid kränkningar av rättigheterna enligt Europakonventionen? I det sålunda angivna mellandomstemat ligger underförstått att frågan gäller skadeståndsansvar utan särskilt lagstöd t.ex. genom en fördragskonform tolkning med Europakonventionen.

Europakonventionen gäller sedan Sveriges inträde i den Europeiska unionen som lag i Sverige. Av 2 kap. 19 § regeringsformen följer att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen. Genom denna hänvisning får konventionen karaktär av grundlag och dess bestämmelser i sig är gällande även mellan enskilda parter. Arbetsdomstolens konstaterande i rättsfallet AD 1998 nr. 17 har därför inte någon självständig betydelse eftersom konventionen gäller som lag. Inte heller Europadomstolens praxis innebärande att staten har en positiv förpliktelse att se till att individers rättigheter skyddas även i förhållande till andra enskilda (se ovan) är ägnat att ge lösning åt den ställda mellandomsfrågan.

I det ovan nämnda rättsfallet NJA 2009 s. 463 fastslogs att vid överträdelse av Europakonventionen i verksamhet som en kommun svarar för har kommunen ansetts

kunna åläggas att betala skadestånd även utan särskilt lagstöd i den mån det behövs för att Sverige skall uppfylla sina förpliktelser enligt konventionen. Det kan anmärkas att det då var fråga om att tolka skadeståndslagens bestämmelser om stat och kommuns (det allmännas) skadeståndsansvar vid felaktig myndighetsutövning fördragskonformt. En fackförenings handlande kan enligt tingsrättens mening inte jämföras med myndighetsutövning.

Den i NJA 2005 s. 608 fastslagna principen att en tredje man som har handlat i samförstånd med ena parten i ett avtalsförhållande vid svek mot den andra parten kan, om handlandet bedöms vara kvalificerat otillbörligt, vara skyldig att ersätta ren förmögenhetsskada som handlandet orsakat är en avvikelse från vad som annars gäller vid utomobligatoriskt skadeståndsansvar, nämligen att sådan skada endast ersätts om skadan vållats genom brott. Omständigheterna i målet var emellertid särpräglade i det att den tredje mannen haft bestämmande inflytande över den avtalspart som genom svek begick avtalsbrottet.

I målet Evaldsson m.fl. mot Sverige fastslog Europadomstolen att system som i realiteten delegerar makten att lagstifta eller reglera viktiga arbetsrelaterade frågor till oberoende organisationer som agerar på marknaden kräver att dessa organisationer hålls ansvariga för sitt agerande. Uttalandet gjordes emellertid i samband med en prövning av statens ansvar för en sådan organisations agerande och det kan därför inte utan vidare åberopas till stöd för att en enskild organisation skall kunna åläggas skadeståndsansvar.

I AD 2009 nr. 89 var fråga om tillämpning av EU-rättsliga frågor. De slutsatser domstolen drog med anledning av det i målet inhämtade förhandsbeskedet om horisontell verkan av EU-rätten är inte överförbara till den i detta mål rådande situationen. Sverige har vid inträdet i EU överlämnat viss lagstiftningsmakt till unionen (EG) att uttolkas av EU-domstolen. Att Europakonventionen gjorts till lag i Sverige har inte inneburit motsvarande överföring av lagstiftningsmakt och detta även om konventionen på grund av 2 kap. 19 § regeringsformen fått karaktär av grundlag.

Även med beaktande av de av Henrik Gustavsson anförda argumenten finner tingsrätten vid en samlad bedömning, och då förutsebarhet i likhet med vad som anförts i NJA 2007 s. 747 även under nu aktuella förhållanden har ett centralt rättsstatligt värde, att övervägande skäl talar mot att privata rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden skall kunna åläggas att betala skadestånd på grund av de påstådda kränkningarna av rättigheterna enligt Europakonventionen i fall där skadeståndsskyldighet på grund av handlingen eller underlåtenheten inte följer av gällande svensk skadeståndsrätt ens inom ramen för en fördragskonform tillämpning. Den i mellandomstemat ställda frågan skall följaktligen besvaras nekande.

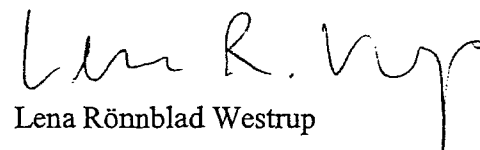
Tingsrätten bestämmer att denna dom skall få överklagas särskilt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (Dv 401).

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, skall ha kommit in till tingsrätten senast den 31 juli 2012.

Malou Ålander

Joakim Munter

Lena Rönnblad Westrup